

WOJCIECH WŁOSKOWICZ
Instytut Języka Polskiego PAN w Krakowie
wloskowicz@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-6146-7822>

DOI: <http://dx.doi.org/10.17651/ONOMAST.63.9>
Onomastica LXIII, 2019
PL ISSN 0078-4648

NAZWY GEOGRAFICZNE HUCULSZCZYZNY W „PRAWDZIE STAROWIEKU” S. VINCENZA (W ŚWIETLE BADAŃ S. HRABCA)

*Tekst ofiarowany Andrzejowi Ruszczakowi,
znawcy i poszukiwaczowi plajów prowadzących
w świat Vincenza i „Wysokiej Połoniny”*

WSTĘP¹

Tetralogia Stanisława Vincenza „Na wysokiej połoninie” stanowi dla Huculszczyzny epopeję zupełnie pomnikową. Autor, wychowany wśród Huculów Polak, który odebrał staranne klasyczne wykształcenie, od dzieciństwa zanurzony był (m.in. za sprawą piastunki) w gwarze i mitologii huculskiej. Kosmologię, duchowość i podania Huculów przeprojektował częściowo na płaszczyznę kulturowych uniwersaliów o antycznym jeszcze rodowodzie, częściowo zaś po polsku sportretował je w duchu dawnej jagiellońskiej wieloetniczności i wielokulturowości. Stwierdzić więc można, że w osobie Stanisława Vincenza i w jego huculskim *opus magnum* jak w soczewce skupia się cała złożoność językowych i kulturowych kontaktów polsko-ruskich w wymiarze ogólnym, a polsko-huculskich w wymiarze szczególnym. „Na wysokiej połoninie” rozpięte jest przy tym między dość precyzyjną topografią galicyjskiej (a potem międzywojennej polskiej) części Huculszczyzny a baśniowo-mitycznymi krainami Rachmanów i Syroidów gdzieś na wschodzie oraz mglistą huculską ludową geografią „szerokiego świata” podobną tej, jaką wydobyć można np. z etnograficznych zapisów Kolberga².

¹ Niniejsza publikacja jest efektem grantu „Semantyka i pragmatyka onimiczna. Onomastyczna definicja nazwy własnej a teoria i praktyka polityki nazewnictwa”. Instytucja finansująca: Narodowe Centrum Nauki. Nr wniosku: 2018/28/C/HS2/00319.

² Analizę toponimii obecnej w tekstach ruskiej kultury ludowej zarejestrowanych w poszczególnych tomach „Dzieł wszystkich” Oskara Kolberga podjęła E. Wolnicz-Pawłowska (2001). Lektura „Na wysokiej połoninie” i obserwacja uwiecznionych tam nazw obiektów geograficznych odległych od Huculszczyzny nasuwa nieodparte skojarzenie właśnie z wynikami uzyskanymi przez E. Wolnicz-Pawłowską. Zaznaczyć trzeba jednak, że wspomniana analiza nie objęła „huculskich” tomów dzieł Kolberga — w jej zasięg nie weszły bowiem tomy 54 (Ruś Karpacka, cz. I) i 55 (Ruś Karpacka, cz. II) omawiające Huculszczyznę, Bukowinę i Ruś Węgierską.

Huculszczyzna jako „bliska egzotyka” wraz ze swą barwną sztuką ludową znana była w przedwojennej Polsce, także jako popularny region letniskowy i turystyczny. Po odcięciu tegoż regionu od polskiego obiegu kulturowego i krajoznawczego szczelną sowiecką granicą „Na wysokiej połoninie” stało się swoistą literacką arką, która w powojennej Polsce w pewnych (ograniczonych wprawdzie) kręgach podtrzymywała, a niekiedy i rozbudzała świadomość i pamięć „egzotycznej” Huculszczyzny.

W okresie PRL w świecie polskiej turystyki karpackiej tęsknotę i ciekawość ku utraconym Karpatom Wschodnim ze szczególną siłą rozпалиło PAX-owskie wydanie Vincenzowskiej epopei, na której kartach część polskich podróżników i czytelników po raz pierwszy spotkała się z toponimią Huculszczyzny (z jednej strony obcą, z drugiej zaś — za sprawą wspólnego wołosko-ruskiego toponimicznego dziedzictwa Beskidów — w pewien sposób jednak znajomą).

„Na wysokiej połoninie” jest więc ważnym ogniwem w historii rozwoju i trwania polskojęzycznej toponimii Huculszczyzny. Językowe właściwości nazw geograficznych zawartych w omawianym dziele nie były przy tym dotąd przedmiotem zainteresowania ani toponomastyki, ani onomastyki literackiej.

Celem niniejszego artykułu jest z jednej strony językoznawczy rekonesans nazw geograficznych Huculszczyzny obecnych w „Prawdzie starowieku” — pierwszym tomie serii „Na wysokiej połoninie”, z drugiej zaś materiałowy przyczynek do ogólnej teorii polityki nazewnictwa prowadzonej niejako w „skali mikro” przez autorów tekstów literackich.

AUTOR, DZIEŁO I JEGO WYDANIA

Stanisław Vincenz urodził się w 1888 roku w Słobodzie Rungurskiej, a więc tuż poza północno-wschodnią dialektologiczną granicą Huculszczyzny, jaką na podstawie badań J. Janowa przyjął w swojej pracy S. Hrabec (1950, s. 7–9). Płynność i umowność owej granicy nie ma jednak większego znaczenia dla ekspozycji młodego Vincenza na gwary huculskie, ponieważ znaczną część dzieciństwa spędził on w sercu Huculszczyzny, w Krzyworówni, gdzie jego dziadek po kądzieli, polski szlachcic, posiadał dobra ziemskie. Zgodnie z klasyfikacją zaproponowaną — także za wynikami Janowa — przez S. Hrabca (1950, s. 29) Krzyworównia leżała w centrum zasięgu gwar wschodniohuculskich. Rolę szczególną w przyswojeniu sobie przez Vincenza gwary (i kultury) huculskiej odegrała zapewne jego krzyworówniańska niania, Hucułka Połahna Słypeńczuk-Rybeńczuk³.

³ Refleksje samego Vincenza na temat wpływu opiekunki i informacje o niej zebrali L. Rymarowicz, I. Żelenczuk oraz J. Żelenczuk (2016).

W czasach galicyjskich i w przedwojennej Polsce Vincenz trwale związany był z obszarem huculskim. W Słobodzie Rungurskiej mieściła się należąca do rodziny Vincenzów kopalnia ropy. W połowie lat 20. we wsi Bystrzec u podnóża Czarnohory miejscowi huculscy budowniczo wie wzniesli Vincenzowi dom, w którym zamieszkał on na początku lat 30., pozostając tym samym we wspólnocie komunikatywnej z okolicznymi Hucułami⁴.

„Na wysokiej połoninie” mianem *trylogii* określane bywa również często jak mianem *tetralogii*. Dzieło składa się bowiem z trzech „pasm” wydanych w czterech woluminach (liczących łącznie grubo ponad dwa tysiące stron):

- t.1: Pasma I „Prawda starowieku” (I wyd. 1936)
Pasma II „Nowe czasy”
- t.2: księga I „Zwada” (I wyd. 1970)
- t.3: księga II „Listy z nieba” (I wyd. 1974)
- t.4: Pasma III „Barwinkowy wianek” (I wyd. 1979).

Dobrego ogólnego obrazu historii i specyfiki powstawania „Na wysokiej połoninie” dostarcza napisane przez syna autora, prof. A. Vincenza (1983), „Posłowie”, pomieszczone w PAX-owskim wydaniu tomu IV.

Pisanie „Połoniny” rozpoczął Vincenz w 1930 roku, a nakładem Towarzystwa Wydawniczego Rój „Prawda starowieku” ukazała się w roku 1936. W pierwotnym zamierzeniu „Barwinkowy wianek” miał być tomem drugim i ostatnim, jednak już w czasie wojny „wsunęło się” przedzeń pasmo „Nowe czasy”, które ostatecznie rozrosło się do dwóch woluminów. Po zakończeniu wojny i po bezpowrotnym opuszczeniu swojej huculskiej „bliższej ojczyzny” Vincenz prace nad epopeją kontynuował aż do śmierci, poprawiając także treść jedynej części wydanej drukiem przed 1939 r. Pierwsze wydanie „Zwady” ukazało się w Londynie w 1970 r., I wyd. „Listów z nieba” — tamże w 1974 r., już po śmierci autora. Oba te tomy Vincenz zdążył jednak przygotować do druku osobiście. Inaczej było w wypadku „Barwinkowego wianka”, którego I wyd. (Londyn 1979) przygotowano na podstawie pozostawionych maszynopisów. (Vincenz, 1983, s. 550–552)

Z perspektywy wahań form używanej toponimii istotne jest dyktowanie „Na wysokiej połoninie” jako podstawowy sposób powstawania dzieła, co przekłada się też na „mówiony” język książki:

⁴ Związki Vincenza z Huculszczyzną, a w szczególności ze wsią Bystrzec, dokumentują liczne artykuły i opracowania publikowane na łamach krajoznawczego periodyku „Płaj” (przede wszystkim wskazać tu należy teksty A. Ruszczyka i L. Rymarowicza). Całościową biografię autora „Połoniny” opublikowała M. Ołdakowska-Kuflowa (2006).

Toteż całe *Na wysokiej połoninie* jest tekstem mówionym, jednym wielkim opowiadaniem, rozmową z czytelnikiem. O tym należy stale pamiętać. Gdyż także pisane było w ten sposób: najpierw notowane całkiem nieczytelnym pismem, czymś w rodzaju prywatnej stenografii, jako pierwszy brulion, z którego dyktował potem mojej Matce na maszynę tekst mniej więcej definitywny. Niektóre teksty były tak dyktowane dwa albo i trzy razy, a wszystkie powstawały jako teksty ustne, mówione. Łatwo się o tym przekonać czytając je na głos. I to także odpowiadało wewnętrznemu charakterowi dzieła, którego autor uważał się za ostatniego opowiadacza huculskiego. Wszystkie teksty też lub niemal wszystkie były następnie wielokrotnie odczytywane głośno przyjaciółom albo członkom najbliższej rodziny, a stąd znów dalsze poprawki i uzupełnienia. Ojciec lubił też wyciągać z szafy niby już gotowe rękopisy i wprowadzać w nich dalsze poprawki, których oczywiście nie przenoślił do kopii. (Vincenz, 1983, s. 555)

W PRL obowiązywał na Vincenza nieoficjalny zapis. Jak zaznacza A. Vincenz (1983, s. 558–559), wprawdzie w roku 1957 S. Vincenz otrzymał od PIW-u propozycję wydania całości „*Na wysokiej połoninie*”, ale już w 1961 r. nadeszła z wydawnictwa wiadomość, że rzecz nie dojdzie do skutku, co uzasadniano „specjalnym charakterem książki” i „zmniejszeniem przydziału papieru”.

Ostatecznie „wydanie krajowe” powierzono PAX-owi. „Prawdę starowieku” wydał on w 1980 r. w postaci poprawionej jeszcze przez samego autora (zmienionej względem wydania z 1936 r.), natomiast podstawą wydania tomów 2–4 (odpowiednio: 1981, 1982, 1983) były pierwsze wydania londyńskie, do których wprowadzono drobne zmiany redakcyjne i korektorskie.

Na uwagę zasługują informacje zawarte w notach redakcyjnych do 2 i 3 tomu wydania PAX-owskiego. W obu jest mowa o dostosowaniu pisowni do „obowiązujących norm”. W obu też wypadkach „respektowano formy polszczyzny regionalnej” oraz formy oboczne: „*Synyci* i *Synycie*, *rechotać* i *rzechotać* itp.” (nota do t. 2, s. 605) oraz „*Riabyniec* i *Rabyniec*, *Tudiów* i *Tiudów*, *Sygiet* i *Siget*, *Debreczyn*, *Debrecyn*, *Debrecen*, *szczeznyk* i *szczeznyk* itp.” (nota do t. 3, s. 572). W dalszej części tej pracy wyekscerpowany materiał pozwoli wskazać na znaczną pisowniową wariantywność toponimii w tomie pierwszym.

Wszystkie cztery PAX-owskie woluminy miały — niewielki jak na warunki PRL — nakład 10 tys. egzemplarzy. Niemniej jednak to właśnie edycja z początku lat 80. XX w. w wielu przypadkach stała się dla zainteresowanego kręgu odbiorców pierwszą szansą na zetknięcie się z dziełem Vincenza i z Huculszczyzną (co wpłynęło też na wybór tego wydania jako źródła ekscerpcji materiału). Ostatnim wydaniem krajowym wszystkich czterech tomów była edycja przygotowana przez Fundację Pogranicze (Sejny: 2002, 2003, 2004, 2005).

Ważnym rozdziałem w historii rozpowszechnienia i upowszechnienia Vincenzowskiej tetralogii jest nabycie przez państwo polskie autorskich praw majątkowych do omawianego dzieła. W ramach programu „Udostępnianie piśmiennictwa” w latach 2014–2016 dokonał tego Instytut Książki, dzięki czemu zdigitalizowane tomy wydania PAX-owskiego dostępne są obecnie na licencji

Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 w serwisie Biblioteki Narodowej POLONA⁵. Skany te przekonwertowane do formatu DjVu dostępne są też w zasobach polskiej Wikipedii.

„NA WYSOKIEJ POŁONINIE” JAKO ŹRÓDŁO
W BADANIACH JĘZYKOZNAWCZYCH

Na temat „Na wysokiej połoninie” licznie wypowiadali się w swoich pracach literaturoznawcy. Z perspektywy empirycznie zorientowanej lingwistyki ich rozważania często mają jednak ograniczoną wartość poznawczą⁶.

Językoznawcy tematu „Połoniny” nie podejmowali natomiast niemal wcale i tylko w minimalnym zakresie stała się ona źródłem materiału badawczego. W tym kontekście wspomnieć wypada o dwóch pracach: „Nazwach geograficznych Huculszczyzny” (Hrabec, 1950) oraz „Stylizacji huculskiej” (Brzezina, 1992).

Jako poboczne źródło materiału toponimicznego (w bardzo ograniczonym zakresie) wyzyskał „Na wysokiej połoninie” S. Hrabec. Korzystał przy tym, rzecz jasna, z I wydania „Prawdy starowieku” z 1936 r.⁷ W rozdziale „Huculskie słownictwo topograficzne” w objaśnieniach kilku apelatywów powołał się na słowniczek wyrazów huculskich towarzyszący „Prawdzie starowieku”. W kilku przypadkach posłużył się też „Połoniną” przy objaśnianiu etymologii toponimów lub w ich materiałowej dokumentacji. Nazwę części wsi *Foszewa* wywodzi więc Hrabec (1950, s. 219) od n. os. **Fosz*, którą zestawia z obecną u Vincenza n. os. *Foka*. Przytacza też za Vincenzem (niejako na marginesie) ludową etymologię n. g. *Ihrec*:

Inną, bardziej poetycką, ale też mało prawdopodobną etymologię nazwy *Ihrec* podaje S. Vincenz: „A wciąż palili z pistoletów, aż dymy z *Ihrec*a kurzyły się lasami. Hulali tak i świętowali święto zbudzenia się wiosny, święto rozigrania się ludzi lasowych, puszcзовych junaków, Stąd też, powiadają, od tej zabawy, od tego i g r a n i a, góra sama nazwę *Ihrec* otrzymała”. (Hrabec, 1950, s. 156)

Podsumowując: „Połonina” została wprawdzie przez przedwojenne językoznawstwo (a dokładniej przez onomastykę) dostrzeżona jako potencjalne źródło materiału, wykorzystana została natomiast w stopniu mniej niż niewielkim.

⁵ Udostępnianie piśmiennictwa, <http://www.institutksiązki.pl/p,otwarte-zasoby.html> (dostęp: 26 III 2019).

⁶ Wiele informacji na temat Vincenza i jego twórczości (w tym bibliografię podmiotową i przedmiotową) zawiera powstały w ramach grantu NPRH portal www.vincenz.pl (dostęp: 26 III 2019).

⁷ „Nazwy geograficzne Huculszczyzny” powstały w latach 1936–39 jako rozprawa doktorska przygotowana na UJK we Lwowie. Druk książki miał się rozpocząć we wrześniu 1939 r.

Co więcej, toponimia „Prawdy starowieku” sama w sobie nie stała się przy tym przedmiotem badań.

Materiał z „Połoniny” nie wszedł też w zakres analizy dokonanej przez M. Brzeziń (1992) w jej „Stylizacji huculskiej”. Praca ta poświęcona została leksyce i onimii jako płaszczyźnie huculskiej stylizacji językowej obecnej w polskiej literaturze pięknej. Z oczywistych względów Brzezina objęła ekscerpcją zasadniczo dzieła przedwojenne. Opracowana przez nią kartoteka zawierała materiał wydobyty z „Na wysokiej połoninie”, jednak — jak w swym studium wyjaśnia badaczka — rozmiarem swym przerastał on łączną objętość ekscerpcji przeprowadzonej z wszystkich innych źródeł, co doprowadziło Brzeziń do decyzji o pozostawieniu toponimii Vincenzowskiej przyszłym badaniom. W rezultacie brak jest w piśmiennictwie stosownych ustaleń dotyczących „Połoniny”.

OGÓLNE UWAGI O TOPONIMII HUCULSZCZYNY W TEKSTACH JĘZYKA POLSKIEGO

W dziele Vincenza jako tekście polskojęzycznym (z fragmentami ukraińskojęzycznymi lub gwarowymi huculskimi) pojawiają się nazwy geograficzne głównie wołoskiej i ruskiej proveniencji, na Huculszczyźnie (w wyniku adaptacji lub od swego powstania) używane w formie zgodnej z fonetyką, fonologią i słowotwórstwem gwar huculskich. W oczywisty sposób otwiera to problem ewentualnej adaptacji endonimicznych form huculskich do systemu językowego polszczyzny. Pod tym względem toponimia „Na wysokiej połoninie” wpisuje się w dużo szerszy kontekst językowych właściwości nazw geograficznych Huculszczyzny używanych w tekstach polskich.

Kontekst ten determinowany jest z kolei przez wielowiekowe polsko-ruskie sąsiedztwo i kontakty językowe zarówno na terenach przejściowych, jak i obszarach „wysuniętej” obecności (skierowany na zachód ruski klin językowy w Beskidach oraz powstałe w różnych okresach i okolicznościach polskie „wyspowe” osadnictwo na Ukrainie)⁸.

Z jednej strony polszczyzna, zwłaszcza kresowa, dysponowała utartymi schematami polonizacyjnymi (wynikającymi m.in. z systemowych analogii między językiem polskim a językiem ukraińskim i jego gwarami), z drugiej zaś strony nierzadkie było w polszczyźnie używanie nazw o charakterze hybrydalnym polsko-ukraińskim. Ponadto pewna polsko-ukraińska „świadomość kontrastywna”

⁸ Te relacje językowe na płaszczyźnie toponimicznej opisują m.in. W. Makarski (1986), B. Czopek (1988), J. Rieger (1993, 1994, 1995), E. Wolnicz-Pawłowska (1998a, 1998b), T. Pluskota (1998), W. Decyk-Zięba (2004), W. Wysoczański (2006) oraz oczywiście S. Hrabec (1950).

rodzimyach użytkowników (kresowej) polszczyzny ułatwiała — w razie konieczności — rozróżnienie wariantu polskiego i ukraińskiego. Przełożyło się to na używane w tekstach języka polskiego formy toponimów z obszaru huculskiego:

„polska toponimia Huculszczyzny” pod względem cech systemowych (językowych) wykazuje się dużą heterogenicznością. Nie można zatem stwierdzić, iż w odniesieniu do toponimii Huculszczyzny język polski (czyli w istocie ogół jego użytkowników) wykazuje jakiegokolwiek jednoznaczne globalne tendencje: do adaptacji (polonizacji) albo do zapożyczania (endonimicznych form) nazw nawet pomimo ich wyraźnej obcości systemowej. Każda z nazw geograficznych Huculszczyzny w historii kształtowania się polskiego zbiorowego uzusu toponimicznego miała swoje własne, indywidualne losy. *Habent sua fata nomina*. (Włoskiewicz, 2017, s. 557–558)

Nie należy przypuszczać, by nazewnictwo obecne na mapach miało szczególnie istotny wpływ na formy toponimii używane przez samego Vincenza, przy czym heterogeniczność tych ostatnich nie odbiega od tego, co znaleźć można w kartografii⁹.

ŹRÓDŁO I PREZENTACJA MATERIAŁU¹⁰

Zgodnie z tytułem pracy ekscerpcją objęto I tom („Prawda starowieku”) „Na wysokiej połoninie”. Jako źródło materiału wykorzystano wydanie PAX-owskie¹¹, którego nie kolacjonowano z I wydaniem z 1936 r. ani z wydaniem z 2002 r. (Sejny: Fundacja Pogranicze). O ile porównanie wydania przedwojennego z wydaniem PAX-owskim (wersja „Prawdy starowieku” przepracowana przez samego Vincenza) mogłoby ujawnić pewne pojedyncze modyfikacje odautorskie, o tyle kolacjonowanie z wydaniem sejneńskim doprowadzić mogłoby jedynie do wniosków dotyczących ingerencji redakcyjnych. Przede wszystkim jednak uzyskane wyniki stanowią fragment szerszych obserwacji dotyczących kształtowania się nazewnictwa geograficznego Huculszczyzny w języku polskim, wobec czego ekscerpcję można było ograniczyć do wydania, które najpowszechniej i najintensywniej przełożyło się na powojenną recepcję „Prawdy starowieku”. Ekscerpcję ograniczono do nazw obiektów z obszaru Huculszczyzny i do pojedynczych nazw z obszarów przyległych. Formy hasłowe poprzedzono *gwiazdką, jeśli mianownikowej postaci nazwy nie wynotowano bezpośrednio z tekstu Vincenza ani nie jest ona możliwa do ustalenia na podsta-

⁹ Językowe właściwości toponimii Huculszczyzny obecnej na mapach austro-węgierskich i polskich omówiono w osobnych opracowaniach (Włoskiewicz, 2015, 2018).

¹⁰ W wybranych hasłach w nawiasach trójkątnych zaznaczono typ obiektu (<p/r> = potok lub rzeka). Krzyżykiem (#) oznaczono nazwy obiektów spoza północnej dialektologicznej granicy Huculszczyzny przyjętej przez S. Hrabca (1950, s. 7–9).

¹¹ Vincenz, S. (1980). „Na wysokiej połoninie”, „Prawda starowieku”, „Obrazy, dumy i gawędy z Wierchowiny Huculskiej”. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.

wie obecnej w nim formy biernika. Prezentacja materiału nie zawiera informacji o frekwencji nazwy w analizowanym źródle. Za pomocą numerów stron zlokalizowano wybrane (czasem tylko pierwsze) wystąpienia danej formy — poniższe zestawienie nie ma więc walorów pełnego skorowidza nazw geograficznych w „Prawdzie starowieków”.

Baba Lodowa¹² 325, *Baby Lodowej* 325, *Babie Lodowej* (C, Ms) 88, 245, 323, na *Babę Lodową* 322; *Pałuba* (M sg) 326; *Lodowa Baba Eudokia* 492; *Popadii lodowej* (D) 323; „na *Babie Lodowej*, bo mrozi, *Ludowej*, bo ludzi” 325.

***Bednarówka**, *Bednarówki* (D sg) 341.

Berezów, „ku tym dziwnym osadom wojackim, *Berezowom*, jak się tam one zwą wszystkie: *Berezów Wyżny*, *Średni*, *Niżny*, *Bania Berezowska*” 41, *Berezowa* (D) 364, „z osady szlacheckiej *Berezowa*” 506, *Berezowie* (Ms) 364.

Bereźnica (M sg) <rzeka> 155, *Bereźnica* to jar 117, *Bereźnicy* (D, Ms) 88, 117, 118, 312, 422, *Bereźnicę* (B) 117; *Bereźnico* (W) <p/r> 354.

***Biała Kobyla**, *Białą Kobylą* (N) 215.

Biała Krynica <źródło> 219, *Białej Krynicy* (D) 219, *Białą Krynica* (N) 277.

Biała Rzeka, *Białej Rzeki* (D) 326, *Białą Rzekę* (B) 262, *Dolna i Biała Rzeka* 523, „znad *Dolnej* i znad *Białej Rzeki*” 523; nad *Białym Czeremoszem* 330, „spadają łagodnie w długich zboczach ku *Białemu Czeremoszowi*, a ścięte są krótkim spadem w stronę *Czarnej Rzeki*” 325.

#**Bolechów** (M←B sg) 340.

***Brustury**, gdzieś na *Brusturach* 81.

Bukowiec, przez przełęcz *Bukowca* 42, 64, 397, na stokach *Bukowca* 65, od *Bukowca* 65, od szczytu *Bukowca* 68, połonina *Bukowiec* 74, na *Bukowiec* 74, 115, aż po *Bukowiec* 272, napadli *Dmytryka* po drodze na *Bukowcu* 343.

***Burkut**, do *Burkutu* 274, za *Burkutom* 271, „nazywa się z węgierska *Borkut* to jest źródło winne” 274; w potoku *borkuckim* pod *Łukawicami* 353.

Bystrzec <rzeka> 28, 30, nad rzeczką *Bystrec* 117, przy ujściu *Bystrzeca* 28, nad ujściem *Bystreca* 90, z *Bystreca* <osiedle> 424, *Bystreca* (D) 117, 121, *Bystrzeca* (D) 29, 31, ku *Bystrzecowi* 222, nad *Bystrecem* pod *Czarnohorą* 115, *Bystrzycu* (W) <p/r> 354.

***Bystrzyca**, *wody Bystrzycy i Prutu* 246, nad *Bystrzycami* (pl) 127.

Cerkwy doboszowe (M pl) 54, *cerkwy Doboszowe* 215, na *Cerkwy* 68, 349.

Cisa 208, *Cisy* (D sg) 116, 194, 195, *Cisie* (C) 208, na rzece *Cisie* 114, 447.

¹² Forma opatrzona w książce przypisem: „(...) Pierwotne i właściwe nazwanie wyżej wymienionego grzbietu jest *Baba Łuduwa*, co znaczyć może z wołoska: bezkształtna, nieforemna, pałuba. — Por. także huculskie słowo «zafuda», oznacza coś nieruchawego, gnuśnego” (326).

- Czarny Czeremosz**, „Czarny Czeremosz, zwany też *Czarną Rzeką*” 42, *Czeremoszu Czarnego* (D) 64, nad *Czarnym Czeremoszem* 325; **Rzeka Czarna** 42, *Czarnej Rzeki* (D) 84, 325, nad *Czarną Rzekę* 274, nad *Czarną Rzeką* 42, 232, 327.
- ***Czarny Gruń**, pod *Czarnym Gruniem* za Bereźnicą 504.
- Czarnohora**, *Czarnohory* (D), *Czarnohorze* (C), w *Czarnohorę*, na *Czarnohorę*, pod *Czarnohorą*, w *Czarnohorze*, na *Czarnohorze*, ku *Czarnohorom* (pl) 253, w *Czarnohory* (pl) 181, w *Czarne Hory* 315¹³.
- Czerdak** 28, w karczmie zwanej *Czerdak* 28, *Czerdaka* (D) 22, 29, 30, 31, 32, 36, 41, ku *Czerdakowi* 35, na *Czerdaku* 28.
- Czeremosz** 42, *Czeremoszu* (D) 35, *Czeremoszowi* (C) 65, nad rzeką *Czeremoszem* 270, nad *Czeremoszami* 127, nad obu *Czeremoszami* 46, dzielącego oba *Czeremosze* 325; **Rzeka**, z Kut w górę *Rzeki* 274, „z Rożna, znad *Dolnej Rzeki*” 430; w pasmie **gór czeremoskich** 445.
- Czerleny**, potok *Czerleny* 117, potoku *Czerlenego* 118, u wylotu *Czerlenego* 118.
- Czuriek**, „największe jezioro w Czarnohorze, Szybene, zwane w dawnych czasach *Czuriek*” 234, nad jeziorem *Czurikiem* 524, „nad jeziorem, nad *Czurikiem*” 547.
- Czywczyn**, na *Czywczyn* (B) 347, na *Czywczynie* (Ms) 298; w **górach Czywczyńskich** 165; w *Czywczyny* 181, w *Czywczynach* 171.
- ***Dancyrski**, z *Dancyrskiego* 446, na *Dancerskim* 20; z *Dancyrza* 446; do przełęczy *Dancyrskiej* 446.
- Dietuł**, na kiczerze zwanej *Dietuł* 118, na *Dietule* 118.
- Doboszanka** <góra> 215, szczytu nazwanego otdąd *Doboszanką* 244, w jaskiniach zwanych *Doboszankami* 244.
- Dobryńka** (M sg) <p/r> 354.
- Dolhopole** (M←B) 523, *Dowhopola* (D) 526.
- ***Dubowe**, na miejsce zwane *Dubowem* 330, na miejscu *Dubowem* 528.
- ***Dzembronia**, *Dzembroni* (D) 82, 93, 120, *Dzembronię* (B) 89, *Dzembronią* (N) 88, 95, *Dzembronio* (W) <p/r> 354.
- Dział** (M←B) 499, na szczytcie *Działu* 497.
- ***Fereskula**, z *Fereskuli* 98, do *Foreskuły* 330.
- ***Gadźyna**, z *Gadźyny* 18, na *Gadźynę* 18, źródło doboszowe pod *Gadźyną* 552, *Gadźynie* (W pl?) <p/r> 354.
- ***Głyfa**, na *Głyfie* w Żabiem 245.
- Gorgany** 166, 311, po rumowiskach *Gorganów* 38, w *Gorganach* 215, 244.

¹³ Nazwa ma w źródle b. dużą frekwencję i regularną odmianę, w związku z czym podano tylko lokalizacje form nietypowych.

Grahit 300, od *Grahitu kosmackiego* 311, ku *Grahitowi* 302.

Gromotny <p/r> 354.

Gutyn Tomnatyk 192, na *Gutyn Tomnatyk* (B) 207, 221, pod *Gutyn Tomnatyk* (B) 202, pod *Gutyn Tomnatykiem* (N) 198, 204, na *Gutyn Tomnatyku* (Ms) 193, 200, ze szczytu *Gutyna* (D) 194, ku *Gutynowi* (C) 204, na *Gutyn* (B) 204, pod *Gutynem* (N) 193, 197, 203, na *Gutynie* (Ms) 198, 202, 207, 563, *Tomnatyk* (M) 194.

***Hnatiesa**, na *Hnatiesę* 88, na dalekiej *Hnatiesie* 84, po *Hnatiesie* 88.

Holowy (M pl) 327, ze słynnej osady *Hołowy* 323, *Hołów* (D) 21, 77, 92, 108, na *Hołowach* 20, 326, „znaleźli trzy głowy ludzkie, wypełnione złotem. I od tych głów nazwali to miejsce — *Hołowy*” 328.

Hordje, aż pod *Hordje* 220, na *Hordjem* między Kosmaczem a Worochtą 245.

Hostowy (M sg) <p/r> 354, na połoninę *Hostowy* 384, z *Hostowego* 424, ku *Hostowemu* 357, aż pod *Hostowy* (B sg) 503, pod szczytem *Hostowym* (N) 358, na *Hostowym* (Ms) 372.

***Howerla**, *Howerli* (D) 242, ku przełęczy *Howerli* 296, na *Howerli* (Ms) 215.

***Huculia**, *Huculii* (D sg) 35.

Huk, wodospadem, który nazywają *Huk* 43.

Ihrec, pod samym szczytem góry *Ihrec* 156, na wierch *Ihreca* 47, na połoninie *Ihreca* 245, z *Ihreca* 245, 297, ku *Ihrecowi* 246, nad *Ihrecem* (N) 157, na *Ihrecu* (Ms) 101, 245, 246, 453, „od tej zabawy, od tego igrania góra sama nazwę *Ihrec* otrzymała” 246.

Ihrowyszcze, „na jakąś równą polanę — taką jak *Ihrowyszcze* na Prosicznym” 464.

***Ilcia**, *Ilcio* (W) <p/r> 354.

***Jablonica**, z *Jablonicy* 422.

#***Jabłonów**, na *Jabłonowie pokuckim* 287, w *Jabłonowie* 506.

***Jamna**, pod *Jamną* (N) 321, w *Jamnej* (Ms) 55, w *Jamnie* (Ms) 215.

Jasienów 90, osada *Jasienowo* 64, *Jasienowa* (D) 90, 157, *Jasienowo* (B) 109, 111, 129, 139, 258, 394, nad *Jasienowem* (N) 222, w *Jasienowie* (Ms) 73, 84, 85, 105, 167, 258, na *Jasienowie* (Ms) 90, 369, 370, w *Jasieniowie* (Ms) 363; na *Jasienowską kiczere* 95.

Jasień (M←B) 447, *Jasienia* (D) 449, w *Jasieniu* (Ms) 288, 447, do *Jasienia węgierskiego* (D) 105, do *Jasienia Węgierskiego* (D) 446, 447, w *Jasieniu węgierskim* (Ms) 82, 113, 288.

Jaworowo (M←B) 76, z *Jaworowa* 74, w *Jaworowie* 94.

Jaworze, na polanie zwanej *Jaworze* 23, z *Jaworza* pod Czarnohorą 98.

Jeziernęski <p/r> 354.

Kamieniec, ku połoninie *Kamieniec* 344, niedaleko *Kamieńca* 373, ze stromego zbocza *Kamieńca* 348, na *Kamieńcu* 347.

- ***Kiczera**, z wierzchołka *Kiczery* (D) 71, ponad *Kiczera* (N) 68, na *Kiczera* nad ujściem Bystreca 90; do swojej *kiczery jasienowskiej* 84, na *Kiczera* *Szkindową* 481.
- ***Kiedrowata**, z *Kiedrowatej* 314, 316, 321, na *Kiedrowatą* 315, na *Kiedrowatej* 215, 259, 260, chodził po *Kiedrowatej* 233, na *Kiedrowatej* połoninie 315;
***Kiedrowaty**, prawy brzeg Kiziej, zwany *Kiedrowatym* 230, na *Kiedrowatym* 230, 231, 242, 284.
- Kizia** 242, potok *Kizia* 19, *Kiziej* (D) 230, wody *Kiziej* ze skał spływają 226, wodospady *Kiziej* 317, ku *Kiziej* połoninie 226, na *Kizią* 221, 229, na połoninę *Kizią* 226, na połoninie *Kiziej* 18, na *Kiziej* nie będzie już połoniny pańskiej 226; huki *Kiziego potoku* 260.
- ***Kizie Ułohy**, na *Kizich Ułohach* 296, „z wjazdu na skalistym czerwonym *ulo-gu*. Biegli po tych *ułogach*, skakali z głazu na głaz” 296.
- Komarniczny**, poza grun *Komarniczny* 469, na *Komarniczny* 486.
- Kosmacz**, wieś *Kosmacz* 300, *Kosmacza* (D) 302, 312, ku *Kosmaczowi* 302, na *Kosmacz* 494, między *Kosmaczem* (N) 245, 302, w *Kosmaczu* 285, 312, 315.
- Kosów** 256, *Kosowa* (D) 21, 65, 120, ku *Kosowowi* 42, w *Kosowie* 82, 106, 267.
- Kostrycz** (fem. M←B) 42, na stoku *Kostryczy* 118, na *Kostrycz* 18, na *Kostryczy* (Ms) 226.
- ***Koszelewo**, z *Koszelewa* na Zabrodziu 154.
- Koszeryszcze** 118, do *Koszeryszcza* 117, na *Koszeryszczu* 90, 117.
- Krasnojyla**, osiedle *Krasnojyla* 263, z *Krasnojyli* 109, „w *Riczce-Krasnojyli*, którą i do teraz *Riczka Diduszkową* zowią” 262, „bardzo wielka jodła. Z niej to właśnie wtedy zbudowano tę cerkiewkę, a z grubego pnia-odziomka zrobiono ołtarz. Od tej też jodły nazwano parafię i osiedle *Krasnojyla*, co znaczy piękna jodła” 330; do cerkwi *Krasnojylskiej* 77.
- Krasny Łuh**, tym to jarem Czeremoszu, zwanym *Krasny Łuh* 43, od *Kraśneho Łuhu* 85.
- ***Krzemienisty**, pod *Krzemienistem* 335, „pod Skupową, nad *Krzemienistym*” 339, na *Krzemienistym* 442; pod *Kremenystym* 20.
- Kremenica** 513, z *Kremenicy* 521, z *Kremenicy* 555, pod *Kremenice* 515, 516, pod *Kremenica* 513, na *Kremenicy* 525.
- Kryniczny** <p/r> 354.
- ***Krynta**, ku pasmom *Kryntej* (D) 222, z *Kryntej* 260, 264, ku *Kryntej* 251, ku *Krętej* 85, *Kryntą* (B) 42, 249, na *Kryntej* (Ms) 90.
- ***Krzesło Doboszowe**, niedaleko *Krzesła Doboszowego* 315, aż pod to *Krzesło* skalne 317.
- ***Krzywa**, z *Krzywej* <osiedle> 424.
- ***Krzyworównia**, *Krzyworówni* (D) 19, 21, 29, 48, 49, 64, 68, 92, 107, 117, 118, 153, 157, 158, 245, 258, przez *Krzyworównię* 64, na *Krzyworównię* 139,

- w *Krzyworówni* 29, 48, 85, 105, 116, 121, 130, 153, 156, 258, 259, 265, 266, 269, 272, 327, na *Krzyworówni* 136.
- ***Kuty** (pl), *Kut* (D) 64, 68, 91, 232, 255, 274, *Kutach* (Ms) 254.
- Lelkowy** (M←B) 486, *Lelkowy* <p/r> 354; zza *Lelkowej góry* 349.
- ***Liszniowa**, połoniny *Liszniowej* (D) 311.
- Lodowy** <p/r> 354.
- Łostun**, na połoninie *Łostun* 362, 373, z *Łostunu* 395, pod *Łostun* 394, na *Łostunie* 394, 419.
- Łuhy**, do górskiej wsi *Łuhy* 89.
- ***Łukawice**, na przełęcz niedaleko *Łukawic* 352, od strony *Łukawic* 357, w potoku borkuckim pod *Łukawicami* 353, na szerokiej połoninie na *Łukawicach* za *Burkutom* 271.
- Łysyna** <góra> 300.
- Markówka**, na samym końcu osiedla zwanego *Markówka* 219, z *Markówki* 286, na *Markówce* 219.
- Marmurowy** <p/r> 354.
- ***Marysze(w)ska**, z *Maryszeskiej* 18, na *Maryszeską* 18, przez przełęcz *Maryszewską* 220.
- Medweżyk**, grumyk <sic!> *Medweżyk* 513.
- Młaki** (pl, M←B) 18.
- ***Mokryn**, w głębi skał *Mokrynu* 55.
- Munczel** 461, *Munczela* (D) 230, na ogromnej trawiastej połoninie *Munczela* 220, na stoki *Munczela węgierskiego* 205, ku *Munczelowi* 243, pod *Munczelem* 215, na ogromnym *Munczelu* 460.
- jeziorko Niesamowite** 304, *jeziorka Niesamowitego* (D) 305, w *jeziro Niesamowite* 306; gdzieś jakby na dnie *Niesamowitym* 305.
- Oziernyj** (M←B) 18.
- Pajęczy** <p/r> 354.
- ***Palenica**, pod przełęczą *Palenicy* 35, w głuszy *Palenicy* 165, od *Palenicy* 237, pod *Palenicą*.
- Pawi** <p/r> 354.
- #**Peczeniżyn** 219, *Peczeniżyna* (D) 300.
- ***Perechrestny**, od *Perechrestnego* 422, na *Perechrestnym* 551.
- ***Pietros**, na skałach *Pietrosa* 296, pod *Pietrosem* <czarnohorskim> 295, pod *Pietrosem rodneńskim* 244.
- Pisany Kamień** 170, połonina *Pisany Kamień* 74, 167, u podnóża połoniny *Pisany Kamień* 397, *Pisanego Kamienia* (D) 77, 227, ku *Pisanemu Kamieniowi* 224, na *Pisany Kamień* 68, pod *Pisany Kamieniem* 244, na *Pisany Kamieniu* 222, na *Kamieniu Pisany* 299.
- Pistyń** (M←B) 497, z *Pistynia* 514, w *Pistyniu* 506.

- ***Pohoriwka**, z *Pohoriwki* 18, na *Pohoriwkę* 18.
- Pohorylec**, potok *Pohorylec* 202.
- ***Poleny węgierskie**, w *Polenach węgierskich* 106; poszli więc dalej *górami Połańskimi* 238, w *górach Ruspołańskich* 241.
- ***Popadia**, w skałach *Popadii* 171, koło *Popadii* 357, na *Popadii* 298.
- Popadynec**, potok *Popadynec* 353, z *Popadyńca* 397, w borach nad *Popadyńcem* 347.
- ***Pop Iwan**, wypływa z *Pop Iwana* 202, od szczytu *Popa Iwana* 234, na stokach *Pop Iwana* 300, na *Pop-Iwanie* 460.
- Probijny** <p/r> 354, przez potok *Probijny* 343; „ku źródłom *Probijnej*, towarzyszy Białej Rzeki” 353.
- Prosicznij**, „płaj, przesieczony przez puszcę i zwany stąd *Prosicznij*” 329, z *Prosicznego* 329, *Prosicznym* (N) 329, 335, 337, siadła na górze na *Prosicznym* 387.
- Prut** (M←B) 258, *Prutu* (D) 46, ku *Prutowi* 219, 300, nad *Prutem* 55, 127, 214, 215.
- ***Psariwka**, z *Psariwki* 18, na *Psariwkę* 18.
- ***Puszkarc**, za *Puszkarem* 246.
- Putylla**, niedaleko ujścia potoku *Putylla* 229, przy ujściu *Putylli* 229, „hen na Bukowinie, nad *Putyllami*” (pl) 487.
- Rabyniec** <rzeka> 155.
- Rabyńka** <p/r> 354.
- ***Riczka**, z *Riczki* 31, na lewym brzegu *Riczki* 261, z *Riczki brusturskiej* 245, „w *Riczee-Krasnojyli*, którą i do teraz *Riczką Diduszkową* zowią” 262, *Riczki Diduszkowej* (D) 262, aż na *Riczkę diduszkową* 269, nad *Riczkę* 262, „jarami, wyżłobionymi przez burzliwe i niepewne *Riczki*” (pl) 328.
- ***Rodna**, *Rodny* (D) 326.
- ***Rokieta**, ku *Kosmaczowi* i hen ku *Rokiecie* 378, na rozległej połoninie *Rokiecie* 311.
- #***Ropa-Uroczysko**, z *Ropy-Uroczyska* 321, 350; na *Uroczysko* 563.
- Rosiczny** <p/r> 354.
- ***Rozdroże**, „w tym właśnie miejscu, na *Rozdrożu*” 48.
- ***Rozszybeniak**, na *Rozszybeniaku* 231.
- ***Roztoki**, w *Roztokach* 215.
- ***Rożen**, *Rożna* (D) 426, 427, 430, 513.
- ***Rożnów**, do *Rożnowa* na Podgórzu 254, *Rożnowa* (D) 256, w *Rożnowie* 258.
- ***Ruski**, niedaleko *Ruskiego potoku* 92, nad potokiem *Ruskim* 114, nad *Ruskim potokiem* 119, zaczęto rąbać lasy na *Ruskim* 118, na *Ruskim* 119.
- ***Rybnica**, ku *Rybnicy* 496.

Rzeka, przy ujściu potoków do *Rzeki* 47, nad *Rzeką* 135, „*Rzeka* jest błękitno-srebrna, a *Riczka* mlecznobiała. *Rzeka* toczy się z hukiem, a *Riczka* z dziarskim szemraniem” 422. [zob. też *Czeremosz*]

Siny (W) <potok> 223.

#**Skit**, do *Skitu* 284.

Skoruszny, na połoninie *Skoruszny* powyżej *Zelenego* 340.

Skupowa 445, pod pasmo *Skupowej* 329, ku pasmu *Skupowej* 335, na połoninie *Skupową* 77, pod *Skupową* 339, na *Skupowej* 445.

#***Słoboda-Ropa**, ze *Słobody-Ropy* 21.

***Słupejka**, do potoku *Słupejki* (D sg) 396.

Smokowy <p/r> 354.

***Smotrycz**, na cyplach *Smotrycza* 178, na *Smotryczu* 75.

Sokolska skała, zaraz powyżej *Kut Sokolska skała* 331, do rubieży skały *Sokolskiej* (D) 331, pod *Sokolską skałą* (N) 31, na skałe *Sokolskiej* (Ms) 247; pod *Sokolską górę* (B) 390; do wierzchu *Sokolskiego* 331, na wierzch *Sokolski* 331; na *Sokolskim* 332.

Sokolówka 257, *Sokolówki* (D) 256, 257, 427, 497, pod *Sokolówkę* (B) 255, chram na *Sokolówce* 256.

Srebrny <p/r> 354.

***Stawiora**, pod *Stawiorą* 306.

***Stebne**, ze *Stebnego* 422.

Stepanec, połonina *Stepanec* 221, „stąd też i nazwa *Stepanec*, gdyż step znaczyło wówczas u nas wertep, miejsce niedostępne” 221.

Stoh, na połoninę *Stoh* 233, Połonina *Stoh* 234, sam *Stoh* jest bardzo łagodny i słoneczny 234, ze *Stohu* 236.

Stuzienny <p/r> 354.

***Sucha Syhła**, poprzez *Suchą Syhłą* 89.

***Sudija**, przez *Sudiję* 465, „na innych, odległych połoninach na *Sudiji*” 245.

Suligul (M←B) 255.

Sykawka, wodospad potoku *Sykawka* 401, nad wodospad *Sykawkę* 553, „potoku, zwanego *Sykawką*” 331.

***Szuryn**, *Szuryna* (D sg) 88, na *Szurynie* 88.

Synycie, całe *Synycie* słyszały 363, *Synycie* to nie góry czarodziejskie 327, na stokach *Synyci* 223, naprzeciwko północnego stoku *Synyci* 265, jak się schodzi z *Synyci* do Czarnej *Rzeki* 341, szedł od *Synyci* 264, podług *Synyci* 327, ku odległym *Synyciom* 230, przez *Synycie* 298, na *Synycie* 349, przez *Synyci* 339, za *Synyciami* 328, z *Synyciami* 329, na *Synyciach* 55, 90, 99, 222, 223, 244, 261, 298, 384, 392, w *Synyciach* 215, 269, 340, 373, o *Synyciach* 298, 468.

Szeszory 41.

- Sziget** (M←B) 91, *Szigetu* (D) 89, 107, 119, do *Szigetu Marmaroskiego* 88, w *Szigecie* 492, po *Szigecie* 91, w *Szygicie* 448, w *Syhocie* na Węgrzech 82.
- Szpyci** 480, pod *Szpyciami* 16, na *Szpyciach* 215, 461; teatry *Szpyciowe* 308.
- Szybene**, jezioro *Szybene* 202, „największe jezioro w Czarnohorze, *Szybene*, zwane w dawnych czasach Czuriek” 234, w *Szybene jezioro* 321.
- Tekucza** 41.
- ***Tiudiów**, *Tiudiowa* (D) 513, pod *Tiudowem* 441, pod *Tiudowem* 416.
- ***Torojaga**, ku *Torojadze* 326, za *Torojagą* 379.
- ***Turkuł**, pod *Turkułem* 304.
- Uścierki** 508, *Uścierk* (D) 82, 90, 422, 426, 429, 507, *Uścierkom* (C) 64, 91, 508.
- Walilo** <p/r> 354.
- Waratyk**, pod pasmem *Waratyk* 219, „na pierwszą połoninę swoją, rodzimą — *Waratyk*” 310, w bukowinkach pod *Waratykiem* nad Białą Krynicą 277.
- Warytyn** 155, potok *Warytyn* 91, przez potok *Warytyn* 64, od potoku *Warytyn* 65, *Warytynu* (D) 65, *Waratynem* (N) 74, do rozdroża na *Waratynie* (Ms) 43, *Warytynie* (W) 354.
- ***Watonarka**, przez przełęcz *Watonarkę* 274, nad *Watonarką* 275.
- Wersalem** <góra> 300, ku *Wersalemowi* 497, na *Wersalemie* 302.
- Weselny** <p/r> 354.
- #***Wierbiąż**, w *Wierbiązu* 248.
- Wierchowina** 185, 187, 232, 308, 311, 313, 317, *Wierchowiny* (D sg) 33, 36, 50, 54, 56, 63, 106, 139, 168, 170, 172, 184, 185, 228, 309, 316, ku *Wierchowinie* 169, *Wierchowinę* (B) 270, 311, *Wierchowiną* (N) 78, 303, na *Wierchowinie* (Ms) 20, 115, 133, 152, 310, o *Wierchowinie* (Ms) 32, 169; jak daleko sięgały okoliczne *Wierchowiny* (M pl) 91, *Wierchowin* (D pl) 15.
- ***Wołowe**, z *Wołowego* <osiedle> 424.
- ***Worochta**, między Kosmaczem a *Worochtą* 245.
- #***Wyźnica**, w *Wyźnicy* 106.
- ***Zabrodzie**, na *Zabrodziu* 154.
- Zawiż**, do jaru zwanego *Zawiż* 117, „w *Zawizi*, gdzie niegdyś góra zjechała” 92, na *Zawizi* 119.
- Zelene** (M←B), z *Zelenego* 21, powyżej *Zelenego* 340, dotarli na *Zelene* 396, na *Zeleny* 329.
- Zmyjeński** <p/r> 354, na *Zmyjenski* 486; z *Połoniny Zmyjenskiej* 234.
- Żabie** (M←B), z *Żabiego* (D) 21, 64, 245, 363, 422, na *Żabie* (B) 43, 394, 498, *Żabiem* (N) 300, 302, w *Żabiem* (Ms) 85, 105, 245, 364, 389, o *Żabiem* (Ms) 468, w *Żabiu* (Ms) 96, na *Żabiu* (Ms) 551.

Nazwy dzierzawcze *in statu nascendi*:

do Doboszowej krynicy 27, bukowinka Szkindowa 333, bukowinka Palijowa 333, bukowinka Semenkowa 333, bukowinka Wasylukowa 333, źródło Szkindowe 337, na Kiczere Szkindową 481, na carynie Szumejowej 488.

CECHY SYSTEMOWE TOPONIMII W „PRAWDZIE STAROWIEKU”

Najogólniejszym wnioskiem dotyczącym systemowych cech językowych toponimii Huculszczyzny obecnej w I tomie „Na wysokiej połoninie” jest jej heterogeniczność — rozumiana tutaj jako współwystępowanie w badanym materiale zarówno nazw wyraźnie spolonizowanych, jak i nazw zachowujących wyraźne cechy ukraińskie lub gwarowe huculskie. Pod tym względem dzieło Vincenza nie wyróżnia się na tle większości tekstów polskich, w których toponimia regionu jest używana.

Zacząć wypada od najbardziej chyba charakterystycznej cechy fonologii ukraińskiej — ikawizmu. Zachowują go wprawdzie obecne u Vincenza formy przypadków zależnych *Pohoriwki*, *Pohoriwkę*, *Psariwki*, *Psariwkę*, jednak liczniejsze są adaptacje: *Bednarówka*, *Bolechów*, *Jasienów*, *Kosów*, *Markówka*, *Sokolówka*.

Dwoistość obecnych u Vincenza form narzędnika *Tiudowem* : *Tiudiowem* (wobec stałości formy dopełniacza *Tiudiowa*) ujawnia prawdopodobny wpływ polskiej fonetyki kresowej. Warto tu oddać głos S. Hrabcowi:

Różne postaci (...) tej nazwy pochodzą z różnych wyników zapożyczeń ukraińskiej formy *Źud'iu* do języka polskiego, który zasadniczo nie zna *t'* i *d'*. Raz więc *d'* przejęto jako *dź*, stąd *Tudziów*. Polacy z Kresów Wschodnich stykający się z ukraińskim elementem językowym posiadają jednak w swym systemie fonetycznym głoski *t'* i *d'*, stąd forma *Tiudiów*. W innych jednak wypadkach system fonetyczny polski oddziaływał na formę ukraińską mniej lub więcej silnie, usiłując usunąć miękkie *t'* i *d'* i zastąpić je twardymi *t* i *d*, z czego powstały formy *Tiudów* lub *Tudiów*. (Hrabec, 1950, s. 219)

Z kolei pisowniowa opozycja *e* : *y* w formach *Dancerskim*, *Dancyrskiej*, *Dancyrskiego*, *Dancyrza* pozwala domyślać się zachowania obecnego w dialektach huculskich napiętego *e*, o którym J. Janów (1927, s. 74; wyróżn. — W.W.) pisał: „śląd wymowy rum. *î* występuje w huculskim dźwięku zbliżonym do *y^e* (podwyższ., środkowe-zewnętrzne napięte *e*), który **zapisywacze oddają częściej przez *y* niż przez *e***”. Analogiczny problem polegający na trudnościach z obsłużeniem huculskiego/ukraińskiego inwentarza fonetycznego przez polskie (ortograficzne) zasady transformacji fonemiczno-grafemicznych występuje w wypadku pisowni *Dołhopole* i *Dowhopola* (ukraiński systemowy odpowiednik polskiego *v* jest albo „transkrybowany” jako *l*, albo „transliterowany” jako *w*).

Cechy gwarowe huculskie obecne są też w konsekwentnie używanej w „Prawdzie starowieku” postaci nazwy *Koszeryszcze*, a szczególnie w apelatynie *kosziery* (M pl). Jak zauważa S. Hrabec (1950, s. 227), postać huculska nazwy to *Koŝeryŝe*, zaś postać ogólnoukraińska to *Koŝaryŝče*. W wymowie gwarowej pierwsze *e* bierze się z przejścia *a > e* po spółgłosce palatalnej, pierwsze *ŝ* jest wynikiem silnej gwarowej palatalizacji ogólnoukr. *š*, natomiast drugie *ŝ* to wynik przejścia grupy *ŝć* w *ŝś*, a następnie jej uproszczenia do *ŝ*¹⁴.

Postać używana przez Vincenza (*Koszeryszcze*) łączy więc huculskie przejście *a > e* z brakiem huculskiego uproszczenia *ŝć* do *ŝ*. Dodatkowo w apelatynie *kosziery* polską ortografią oddana została miękkość *ŝ*.

Przykładem polskiej ortografii dokumentującej wymowę ukraińską jest zapis formy dopełniacza *Kraŝneho Luhu*.

Poza wyżej przywołanym przykładem n.m. *Tiudiów* międzysystemowa heterogeniczność toponimii widoczna jest w kontekście zmiękczeń i twardości dźwięków w formach takich jak: *Jasienowie* (Ms) : *Jasieniowie* (Ms); *Kremenystym* (N) : *Krzemienistem* (N) : *Krzemienistym* (N); *Kremenicy* (D) : *Krzemienicy* (D). Na tle tych wahań uwagę zwraca w pełni konsekwentna zmiękcząca polonizacja obu *v* w postaci n.m. *Wierchowina*.

Na płaszczyźnie słowotwórczej uwagę zwracają izolowane formy nazw miejscowych na *-owo* (względem *-ów*, jakiego należałoby się spodziewać zarówno wobec geograficznej dystrybucji polskiego *-owo/-ów*, jak i wobec ukr. *-iv*): *Jasienowo* — wobec także występującego w tekście *Jasienów* — oraz *Jaworowo*.

Także nazwy, którym w obu językach odpowiadają homonimiczne apelatyny, pojawiają się u Vincenza w postaci polskiej i ukraińskiej. Wśród nazw „przetłumaczonych” wymienić można toponimy: *Biała Kobyła*, *Biała Krynica*, *Biała Rzeka*, *Pisany Kamień*, *Krzesto Doboszowe*, zaś wśród nazw „nieprzetłumaczonych”: *Czerleny*, *Zelene*, *Zeleny*, *Cerkwy*.

Poprawną huculską charakterystykę gramatyczną (liczba mnoga) ma oronim *Synycie*, przy czym oboczności widoczne są w wypadku dopełniacza *Synyci* : *Synyc*, oraz biernika *Synycie* : *Synyci*. Sama użyta forma mianownikowa nosi jednak ślad pewnej drobnej adaptacji — jak podaje S. Hrabec (1950, s. 227) — brzmienie gwarowe nazwy to *Synyc’i*, zaś dopełniacz — *Synyc*.

Ponadto szczególną wariantywnością odznacza się w tekście Vincenza nazwa dzisiejszego Sighetu Marmarției, występująca w dopełniaczu w postaciach *Sziget*, *Sziget* *Marmaroskiego*, w bierniku jako *Sziget*, a w miejscowniku jako *Szגיעie*, *Szyגיעie* i *Syhocie*.

¹⁴ Kwestię huculskiej palatalności *š*, *ž*, *č* i *šč* oraz uproszczenia *šč* > *š* dokładniej opisuje J. Janów (1928, s. 279–280).

Ostatnią opozycją cech systemowych, na jaką tutaj warto zwrócić uwagę, jest konsekwentne używanie przez Vincenza niespolonizowanej postaci nazwy góry/grzbietu *Kostrycz* (wobec mającego dzisiaj — jak się wydaje — pewną przewagę w uzusie polskim *Kostrzyca*), przy jednoczesnym konsekwentnym użyciu w pełni spolonizowanej nazwy wsi, w której autor „Prawdy starowieku” spędził dzieciństwo, *Krzyworównia* (wobec praktycznie w ogóle nieobecnego w polskich tekstach *Kryworównia*). W wypadku form *Bystrzec* : *Bystrec* widać natomiast u Vincenza stałą wariantywność.

KREACJE NAZEWNICZE?

W „Prawdzie starowieku” pojawiają się też „polskie” nazwy, dla których brak powszechniejszych poświadczeń tekstowych. Można z jednej strony dopatrywać się tu swoistych zabiegów stylizacyjnych, z drugiej zaś strony realizacji pewnych potrzeb nazewniczych (idzie o nazwy grup górskich), których tradycyjna toponimia nie zaspokajała. Tworzy więc Vincenz — nieznanne niżej podpisanemu z innych tekstów — nazwy takie jak: *góry czeremoskie*, *góry Polańskie* i *góry Ruspolańskie*¹⁵.

Uwagę zwraca ponadto adaptacja (obecnie funkcjonującej) nazwy *Ясіня* do postaci *Jasień węgierski* i *Jasień Węgierski* lub po prostu *Jasień*. O prawdopodobnej stylizacji świadczy w tym wypadku to, że w innej swojej książce, „Dialogach z Sowiecami” pisze Vincenz o „wsi *Jasina*, którą niedawno ponownie nazwano *Körösmező*” (tak w książce, poprawnie węg. *Körösmező*).

INNE WŁAŚCIWOŚCI TOPONIMII HUCULSZCZYZNY W „PRAWDZIE STAROWIEKU”

Pierwszy tom „Na wysokiej połoninie” stanowi w wielu wypadkach ciekawe tekstowe poświadczenie specyficznych (nie tylko *stricte* systemowych, słowotwórczych czy etymologicznych) właściwości toponimii Huculszczyzny, jakie stwierdził S. Hrabec w swoich badaniach (przypadających na 2. połowę lat 30. XX w.). Część tych wniosków (np. dotyczące motywacji i chronologii nazw) jest stała, część zaś (np. spostrzeżenia dotyczące polireferencyjności) mogła się w pewnym stopniu zdezaktualizować. Powstanie tekstu „Prawdy starowieku” bezpośrednio sąsiaduje jednak z badaniami Hrabca (w tym terenowymi), którego konstatacje można zilustrować materiałem wydobytym z dzieła Vincenza.

¹⁵ Dwie ostatnie nazwy odnoszą się do gór wokół wsi Poienile de sub Munte, która w wydobytym materiale obecna jest pod nazwą *Poleny węgierskie*.

Cechą ogólną (w większości stosunkowo młodej) toponimii Huculszczyzny była pierwotność licznych nazw gruntowych względem tożsamyh lub podobnych nazw obiektów innych kategorii (m.in. rzek, potoków i szczytów) — powiązana z częstymi przypadkami wieloznaczności nazw (por. Hrabec, 1950, s. 93, 97–98, 163, 225).

Zwrócić trzeba tu raz jeszcze uwagę na dużą płynność faktu odnoszenia się danej nazwy do określonego obiektu geograficznego. Ponieważ *potok* (ukr. *p'ot'ik*) ma również znaczenie 'gruntu w dolinie potoku położonego', a grunt leży na stoku góry, nie wiadomo niekiedy, czy nazwa odnosi się do wody, gruntu czy góry. W wielu wypadkach — do wszystkich trzech obiektów geograficznych równocześnie. (...) Tego rodzaju nazwy są pierwotnie po prostu nazwami „miejsce geograficznych” ze wszystkimi ich geograficznymi szczegółami. (Hrabec, 1950, s. 226)

W tym świetle zwracają uwagę następujące nazwy wydobyte z „Prawdy starowieku” (wraz z towarzyszącymi im kontekstami): *Hostowy* — sygnuje potok, szczyt i połoninę, *Ihrec* — górę / szczyt i połoninę, *Kamieniec* — połoninę i górę („ze stromego zbocza *Kamieńca*”), *Kizia* — potok, połoninę i grunt („wody *Kiziej* ze skał spływają”, „na połoninie *Kiziej*”, „na *Kiziej* nie będzie już połoniny pańskiej”), *Ruski* — potok i dolinę / stok / grzbiet („zaczęto rąbać lasy na *Ruskim*”), *Skupowa* — szczyt / górę („pod pasmo *Skupowej*”) i połoninę.

Toponimia obecna u Vincenza nakazuje zacytować jeszcze jedną konstatację Hrabca:

Bardzo częstym sposobem nazywania wód jest użycie do tego celu wyrazu pospolitego oznaczającego wodę, rzekę, potok itp. Zachodzi to szczególnie wtedy, gdy w okolicy znajduje się tylko jeden obiekt, który może być tym wyrazem pospolitym nazwany. Wtedy same warunki terenowe sprawiają, że wyraz pospolity (apelatywum) staje się imieniem własnym (nomen proprium). Jeżeli w okolicy znajduje się więcej podobnych obiektów, to do wyrazu pospolitego dodaje się człon drugi, odróżniający (...). (Hrabec, 1950, s. 57)

Tutaj wspomnieć trzeba, że tekst Vincenza dochowuje wierności lokalnemu huculskiemu kontekstowi toponimicznemu, w którym Czeremosz zwany był po prostu *Rzeką*, Czarny i Białe Czeremosz — odpowiednio *Czarną* i *Białą Rzeką*, zaś w celu wyróżnienia biegu połączonych Czeremoszów mówiono o *Dolnej Rzece* — por. w materiale wypisy dla *Biała Rzece*, *Czarny Czeremosz* i *Rzece*.

W wypadku nazw motywowanych przez te same apelatywy w celu odróżnienia obiektów możliwe było stosowanie derywacji, co dawałoby ukr. parę *Pika* i *Pička*. W tym kontekście u Vincenza zwraca uwagę nałożenie się na tę opozycję dodatkowo opozycji „tłumaczenia” i „cytatu” nazwy: „*Rzece* jest błękitno-srebrna, a *Riczka* mlecznobiała. *Rzece* toczy się z hukiem, a *Riczka* z dziarskim szemraniem”.

S. Hrabec (1950, s. 225) podkreśla ponadto, że istotną cechą toponimii Huculszczyzny jest bogactwo nazw dzierżawczych. Ilustracją tego są nazwy podane na końcu materiału jako „nazwy dzierżawcze *in statu nascendi*”.

Wobec językoznawczych ustaleń S. Hrabca toponimia „Prawdy starowieku” wydaje się więc autentyczna — użycie nazw przez Vincenza wpisuje się bowiem w ogólne właściwości funkcjonowania nazewnictw geograficznego regionu w okresie powstania „Połoniny”.

DEKLINACJA WYBRANYCH TOPONIMÓW

Współcześnie dla użytkowników języka polskiego kłopotliwe deklinacyjnie są m.in. nazwy *Bystrzec*, *Żabie* i *Pop Iwan*. Warto się więc przyjrzeć odmianie tych właśnie toponimów w dziele Vincenza.

Wydobyte z „Prawdy starowieku” formy deklinacyjne toponimu *Bystrzec* / *Bystrec* układają się w następujące paradygmaty:

M.	<i>Bystrzec</i>	/	<i>Bystrec</i>
D.	<i>Bystrzeca</i>	/	<i>Bystreca</i>
C.	<i>Bystrzecowi</i>	/	–
B.	– (= M.)	/	– (= M.)
N.	–	/	<i>Bystrecem</i>
W.	<i>Bystrzycu</i>	/	–

Wariantywność mianownika i idąca za nią wariantywność form przypadków zależnych idealnie pokrywa się z wahaniami obecnymi w polskich tekstach. Podobnie typową dla tekstów języka polskiego wariantywność schematu odmiany można w tekście Vincenza znaleźć w wypadku nazwy miejscowej *Żabie*, której wynotowane formy układają się następująco (wobec Ms. *Żabiu* zwraca uwagę brak D. *Żabia*):

D.	<i>Żabiego</i>	/	–
B.	<i>Żabie</i>	/	<i>Żabie</i>
N.	<i>Żabiem</i>	/	–
Ms.	<i>Żabiem</i>	/	<i>Żabiu</i>

W tekście „Prawdy starowieku” zaskakuje bardzo mała frekwencja oronimu *Pop Iwan*. Niżej podpisany znalazł zaledwie cztery jego wystąpienia. I choć dominuje wśród nich popularniejsza w przedwojennym uzusie polskim nieodmienność członu *Pop*, to w jednym wypadku przypuszczalna atrakcja rzeczownika pospolitego *pop* doprowadziła jednak do postaci dopełniacza *Popa Iwana*.

W tym kontekście warto też zwrócić uwagę na odmianę oronimu *Gutyn Tomnattyk*, w którym pierwszy człon jest unieruchomiony fleksyjnie, natomiast odzykuje odmienność, gdy występuje samodzielnie.

ETYMOLOGIE W „PRAWDZIE STAROWIEKU”

„Na wysokiej połoninie” łączy w sobie „kodyfikację” ludowych podań huculskich z głęboką filozoficzną i humanistyczną refleksją autora. A ponieważ Vincenz sam posiadał filologiczne wykształcenie, ciekawie wypada przegląd etymologii (częściowo ludowych), jakie uwzględnił on, objaśniając w „Prawdzie” pochodzenie niektórych toponimów.

Podaną przez Vincenza etymologię (zob. cytaty w materiale) oronimu *Ihrec* skomentował S. Hrabec (zob. cyt. w sekcji „Na wysokiej połoninie” jako źródło...). Sugerowany źródłosłów oronimu *Baba Lodowa* względnie *Baba Łudowa* (od *lód* i *ludzić*) wydaje się mieć charakter etymologii ludowej (np. S. Hrabec 1950, s. 165, zestawia ją z rum. *lud* ‘prosty, prostacki’) — por. też przyp. 12. Zupełnie fantastyczny charakter ma zapewne objaśnienie pochodzenia n. m. *Hołowy* (S. Hrabec, 1950, s. 187, widzi tu raczej związek z terminem topograficznym *hołowyc’ia* ‘źródło’). Badacz ten (1950, s. 196) potwierdza natomiast obecną u Vincenza wersję łączącą ojkonim *Krasnoila* (u Vincenza *Krasnojyla*) z *piękna jodła*. Całkowicie trafne jest objaśnienie nazwy *Prosicznij* łączące ją z *przesieką*. Wątpliwości budzi zaś sugerowane w „Prawdzie starowieku” pochodzenie nazwy *Stepanec*, którą łączyć by wypadało raczej z n. os. *Stepan* (por. Hrabec, 1950, s. 182).

POLITYKA NAZEWNICZA

Czy pod względem cech systemowych (polskich, ukraińskich, huculskich) toponimię obecną w „Prawdzie starowieku” można uznać za wyraz pewnej polityki nazewniczej autora? Brak tu miejsca na wyprowadzenie ścisłej definicji pojęcia *polityki nazewniczej*, ale przy intuicyjnym rozumieniu terminu można postawić hipotezę (lecz nie tezę — poruszamy się tu wszak po płaszczyźnie zamiarów, które zawsze pozostają zamknięte w subiektywnej sferze psychicznej działającego podmiotu), że użycie przez Vincenza toponimii, która jako zbiór pod względem właściwości językowych ma hybrydalny charakter międzysystemowy, wpisuje się w wieloetniczność perspektywy, z jakiej Vincenz sportretował w swym dziele Huculszczyznę. Ponadto, jak zaznaczono na wstępie, celem niniejszej pracy jest przede wszystkim zestawienie i opis materiału przewidziany do wykorzystania w dalszych analizach z zakresu teorii polityki nazewniczej.

PODSUMOWANIE

W toponimii „Prawdy starowieku” jak w soczewce skupia się złożoność językowych i nazewniczych kontaktów i relacji polsko-ruskich. Pod tym względem dzieło Vincenza w pełni wpisuje się w hybrydalność i heterogeniczność używanych w tekstach języka polskiego nazw geograficznych obiektów z obszaru Huculszczyzny. Autor „Połoniny”, pozostający przez długie lata we wspólnocie komunikatywnej z Hucułami, utrwalił w swym tekście pewne autentyczne cechy społecznego funkcjonowania toponimii Huculszczyzny w okresie powstania „Prawdy starowieku”, przy czym idzie tu przede wszystkim o homonimiczność, względnie polireferencyjność wielu nazw pierwotnie gruntowych i znaczny udział nazw dzierżawczych. Swoją try- względnie tetralogię pisał jednak Vincenz po polsku, więc w wielu wypadkach korzystał z utartych sposobów polonizowania nazw ukraińskich. „Prawda starowieku” w żadnym razie nie jest przesycona zabiegami stylizacyjnymi, których istotą byłoby dążenie do używania nazw-cytatów, a więc form toponimicznych możliwie najwierniej zachowujących cechy językowe huculskiej endonimii.

LITERATURA

- Czopek, B. (1988). Nazwy miejscowe dawnej ziemi chełmskiej i bełskiej (w granicach dzisiejszego państwa polskiego) [Place Names of the Former Chełm and Belz Land (Within the Borders of Present-day Poland)]. Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Decyk-Zięba, W. (2004). Nazewnictwo wschodniosłowiańskie w języku polskim XVI i początku XVII wieku [East Slavic Names in the Polish Language in the 16th and the Early 17th Century]. Warszawa: Nakładem Wydziału Polonistyki UW.
- Hrabec, S. (1950). Nazwy geograficzne Huculszczyzny [Geographical Names of the Hutsul Region]. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Janów, J. (1927). Ze stosunków językowych rusko-rumuńskich [Remarks on the Ruthenian-Romanian Language Relations]. Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie. r. VII, z. 2, s. 72–77.
- Janów, J. (1928). Z fonetyki gwar huculskich [Remarks on the Phonetics of the Hutsul Dialects]. W: *Symbolae grammaticae in honorem Ioannis Rozwadowski* [Linguistic Festschrift in Honour of Jan Rozwadowski]. T. II. (s. 259–290). Kraków: Gebethner & Wolff.
- Makarski, W. (1986). Nazwy miejscowości dawnej ziemi sanockiej [Place Names of the Former Sanok Land]. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL.
- Ołdakowska-Kuflowa, M. (2006). Stanisław Vincenz. Pisarz, humanista, orędownik zbliżenia narodów. Biografia [Stanisław Vincenz. Writer, Humanist, Advocate of the Rapprochement of Nations. A Biography]. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.
- Pluskota, T. (1998). Nazwy miejscowe ziem ruskich Rzeczypospolitej XVI–XVIII w. Toponimia Ukrainy i pogranicza polsko-ukraińskiego [Place Names of the Ruthenian Lands of the

- Polish-Lithuanian Commonwealth in the 16–18th Centuries. Toponymy of Ukraine and the Polish-Ukrainian Borderlands]. Bydgoszcz: Wyższa Szkoła Pedagogiczna.
- Rieger, J. (1993). Elementy ukraińskie w toponimii polskiej i w toponimii Polski [Ukrainian Elements in Polish Toponymy and in the Toponymy of Poland]. *Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Linguistica*, 27, s. 247–253.
- Rieger, J. (1994). Niektóre problemy toponimii Ukrainy w XVI w. [Some Issues of the Toponymy of Ukraine in the 16th Century]. *Onomastica*, XXXIX, s. 117–129.
- Rieger, J. (1995). Słownictwo i nazewnictwo lemkowski [Lemko Vocabulary and Names]. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper.
- Rymarowicz, L., Zeleńczuk, I., Zeleńczuk, J. (2016). Połahna — Stanisława Vincenza przewodniczka po huculskiej duszy [Polahna — Stanisław Vincenz's Guide to the Hutsul Soul]. *Plaj*, 52, s. 47–50.
- Vincenz, A. (1983). Posłowie [Afterword]. W: S. Vincenz, Na wysokiej połoninie. Barwinkowy wianek [On the High Uplands. A Garland of Periwinkles] (s. 550–564). Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Włoskowitz, W. (2015). Toponimia Huculszczyzny na austro-węgierskich i polskich mapach topograficznych (od poł. XIX w. do 1939 roku) [Toponymy of the Hutsul Region on Austro-Hungarian and Polish Topographic Maps from the mid-19th Century to 1939]. W: I. Valentová (red.). 19. slovenská onomastická konferencia. Bratislava 28.–30. apríla 2014 [19th Slovak Onomastic Conference. Bratislava 28–30 April 2014] (s. 298–307). Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Włoskowitz, W. (2017). Uzus toponimiczny. Zarys problematyki teoretycznej (na podstawie polskiej toponimii Huculszczyzny) [Toponymic Usus. An Outline of Theory (on the Basis of the Polish Toponymy of the Hutsul Region)]. Rozprawa doktorska przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Ewy Wolnicz-Pawłowskiej.
- Włoskowitz, W. (2018). Toponymie des Huzulenlandes in der österreichischen Kartographie vom Ende des 18. Jahrhunderts bis 1918 [Toponymy of the Hutsul Region in Austrian Cartography from the late 18th Century to the year 1918]. *Jahrbuch des Wissenschaftlichen Zentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Wien*, 9, s. 237–267.
- Wolnicz-Pawłowska, E. (1998a). Pogranicze wschodnie [The Eastern Borderland]. W: E. Rzetelska-Feleszko (red.). Polskie nazwy własne. Encyklopedia [Polish Proper Names. Encyclopaedia] (s. 453–466). Warszawa–Kraków: TNW-IJP PAN.
- Wolnicz-Pawłowska, E. (1998b). Pogranicze południowe [The Southern Borderland]. W: E. Rzetelska-Feleszko (red.). Polskie nazwy własne. Encyklopedia [Polish Proper Names. Encyclopaedia] (s. 467–478). Warszawa–Kraków: TNW-IJP PAN.
- Wolnicz-Pawłowska, E. (2001). Toponymy w „ruskich” tomach „Dzieł wszystkich” Oskara Kolberga [Toponyms in the “Ruthenian” Volumes of “The Collected Works” by Oskar Kolberg]. W: A. Cieślíkowa, B. Czopek-Kopciuch (red.). Toponimia i oronimia [Toponymy and Oronymy] (s. 177–188). Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN.
- Wysoczański, W. (2006). Odniesienia międzyjęzykowe w świetle nazw miejscowych pogranicza polsko-ruskiego [Interlingual References in the Light of Toponyms of Polish-Ruthenian Borderland]. *Acta Polono-Ruthenica*, 11, s. 307–329.

SUMMARY

GEOGRAPHICAL NAMES OF THE HUTSUL REGION IN THE FIRST VOLUME OF THE NOVEL
“ON THE HIGH UPLANDS” BY S. VINCENZ (IN LIGHT OF S. HRABEC’S RESEARCH)

The aim of the paper is to discuss the linguistic and onymic properties of the geographical names of the Hutsul region (*Гуцульщина*, Ukraine) used by Stanisław Vincenz in the first volume (“Prawda starowieku”) of his tetralogy “Na wysokiej połoninie” (“On the High Uplands”). The volume was first published in 1936. The second edition appeared in 1980 in Poland and was the one which had the greatest impact on the reception of the Vincenz’s work in the Polish readership after WW2. This is why the 1980 edition has been used as the source of analysed toponymic material. The main finding is that the analysed toponymy is of heterogeneous and (to a certain extent) hybrid nature, combining Polish, Ukrainian, and dialectal Hucul linguistic properties, which perfectly coincides with general tendency in the use of geographical names of the Hucul region in texts produced in the Polish language from the mid-19th century. The names used by Vincenz in the book written in the period 1930–1936 seem to faithfully reflect some specific characteristics of Hutsul toponymy in the 1930s (as discussed by the linguist Stefan Hrabec in his dissertation). Finally, some instances of toponyms’ declension present in “Prawda starowieku” are discussed together with some examples of (partially folk) etymologies codified by Vincenz in his work.

Key words: toponym, geographical name, Vincenz, Hutsul region, “On the High Uplands”